

РЕЗЮМЕ

Т. П. Корольова. Модернізація загальної музичної освіти у початкових школах Китаю: історичний та методичний аспекти.

У статті розкрито малодосліджені особливості загальної музичної освіти в Китаї в межах початкової школи протягом минулого століття і на початку XXI ст., виділено її інноваційні методичні пріоритети. Наголошується на тому, що вивчення європейського методичного досвіду та впровадження його елементів на основі китайської традиції є перспективною моделлю модернізації мистецької освіти.

Ключові слова: загальна музична освіта в Китаї, початкова школа, методичні пріоритети.

SUMMARY

T. Koroliova. Modernization of comprehensive music education of Chinese elementary schools: historical and methodological aspects.

The author reveals scantily explored characteristics of music education at Chinese elementary schools throughout 20th century and early 21st century, singles out its innovative methodological priorities. The author arrives at the conclusion that the study of European methodological experience and implementation of its elements in traditional Chinese arts education is a promising model of its modernization.

Key words: general musical education in China, primary school, methodological priorities

УДК 378:37:[78.085.7+792.83]

А.І.Максименко

Сумський державний педагогічний
університет ім. А.С.Макаренка

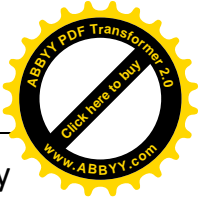
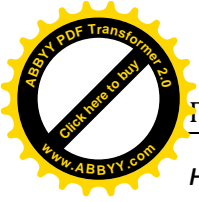
СТАНОВЛЕННЯ НАРОДНО-СЦЕНІЧНОГО ТАНЦЮ В СИСТЕМІ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлюється історичний процес становлення та розвитку народно-сценічного танцю в межах професійного хореографічного мистецтва, який протягом XX ст. асимілював всі ті надбання, які пройшли апробацію на професійній балетній сцені та стали обов'язковим програмним матеріалом для навчання професійних танцівників та майбутніх вчителів хореографії.

Ключові слова: народно-сценічний танець, хореографічна освіта, педагогічна освіта.

Постановка проблеми. Серед важливих умов модернізації вищої школи в Україні підготовка педагогічних кадрів займає одне з чільних місць. У Національній доктрині розвитку освіти наголошується, що держава має забезпечувати підготовку висококваліфікованих спеціалістів, здатних до творчої праці, професійного розвитку [6, 3–4]. В умовах культурного й духовного оновлення суспільства одним із пріоритетних завдань вищої освіти стає відродження національних традицій професійного хореографічного мистецтва.

Важливою складовою професійної підготовки майбутніх вчителів хореографії є народно-сценічний танець. Відокремлення українського

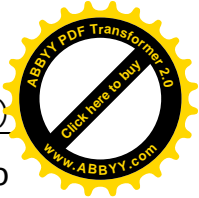
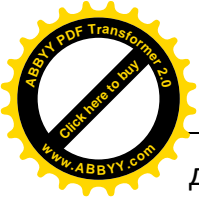
народного танцю з предмету народно-сценічний танець у самосійну дисципліну *український народно-сценічний танець* викликало науковий інтерес до розвитку української народної хореографії, її лексики та художніх образів. Отримавши статус самостійного навчального предмету хореографічного циклу, *український танець* піддався більш досконалому вивченню та дослідженню стильових особливостей різновидів українських народних танців та їх районування. Як наслідок,, був залишений без належної уваги предмет *народно-сценічний танець* з його багатонаціональним колоритом, танець, що протягом ХХ ст. асимілював всі ті надбання, які пройшли апробацію на професійній балетній сцені та стали обов'язковим програмним матеріалом для навчання професійних танцівників та майбутніх вчителів хореографії. Нині, коли в Україні активно модернізується вища освіта, у тому числі мистецька, з'явилася можливість повернути народно-сценічному танцю його важливий статус у підготовці вчителів хореографії.

Аналіз актуальних досліджень. Проблемам хореографічного мистецтва в цілому й народного танцю зокрема присвячено праці В. Авраменка, К. Балог, С. Безклубенка, К. Василенка, В. Верховинця, Р. Герасимчука, А. Гуменюка, Я. Демків, Б. Кокуленка, В. Литвиненка, Ю. Станішевського, В. Тітова. Історичні, культурологічні та мистецтвознавчі аспекти танцювального мистецтва розкрито в дисертаційних дослідженнях Д. Бернадської, П. Білаша, К. Кіндер, С. Легкої, Т. Павлюк, В. Пастух, А. Підлипської, В. Шкоріненка. Питання підготовки професійної хореографічної освіти танцю є вагомим доповненням попередніх праць і знайшли відображення в дослідженнях О. Бойко, Н. Горбатової, О. Жирова.

Водночас, як свідчить аналіз актуальних проблем сучасного мистецтвознавства, дослідження еволюційних процесів у розвитку народно-сценічної хореографії не стали на сьогодні складовою вітчизняного мистецтвознавчого, культурологічного та педагогічного наукового простору. Дослідники українського народного танцю лише певною мірою використовують новітні наукові факти та концептуально-методологічні підходи, розроблені в сучасній історіографії, етнології, етнопсихології, культурології, соціології, філософії та в інших галузях гуманітарного знання. Вивчення танцювального мистецтва окремих регіонів, локальних зон сприяє створенню комплексної історії розвитку народної хореографічної культури в Україні. Однак наукового розроблення проблем розвитку народної та народно-сценічної хореографії проведено не було.

Мета статті – дослідити ґенезу народно-сценічного танцю та висвітлити динаміку розвитку теорії й методики його викладання у професійних освітніх закладах.

Виклад основного матеріалу. Предтечею народно-сценічного танцю

доцільно вважати характерний танець – один із виразних засобів балетного театру, різновид сценічного танцю. У XVII–XIX ст., термін «характерний танець» слугував визначенням танцю в народному характері, образі. Такий вид танцю був поширений в інтермедіях, персонажами яких були ремісники, селяни, моряки, жебраки, злодії тощо. Характерний танець збагачується рухами і жестами, специфічними для певної соціальної групи, а законів композиції дотримуються не настільки суворо, як в класичному танці [3,57].

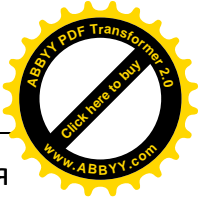
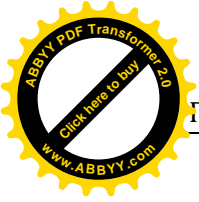
Теоретичні основи вивчення народно-сценічного танцю було закладено О. І. Бочаровим, А.В.Лопуховим, О.В.Ширяєвим у їх фундаментальній праці «Характерний танець» (1939 р.), в якій вони систематизували свій досвід знань накопичений за часів артистичної та педагогічної діяльності. Відправним пунктом у становленні народно-сценічного танцю став саме характерний танець.

О.І.Бочаров, А.В.Лопухов та О.В.Ширяєв розробили схематичну систему характерних рухів, установили їх номенклатуру та склали деталізовану програму курсу характерного танцю. Завдяки цьому було створено нову дисципліну – методика викладання характерного танцю, саме існування якої ще недавно вважалось неможливим.

Ця книга стала першим науково-методичним виданням з характерного(сценічного національного)танцю, в якому було закладено основи його викладання та затверджено відповідну термінологію. Звичайно, вона не може претендувати на вичерпність викладу матеріалу та вирішенню всіх питань, пов'язаних з проблемою вивчення характерного танцю. Варто наголосити, що для авторів книги поняття «характерний танець» рівноцінне поняттю «сценічний національний танець», і тому вони користуються терміном «характерний танець» у цьому розумінні [3,31].

Зауважимо, що методиці викладання характерного танцю присвячений спеціальний розділ, а в кінці книги наводиться зразок програми цієї дисципліни Ленінградського державного хореографічного училища. Програм ознайомить зі змістом занять послідовно і в повному обсязі. Вважаємо за потрібне зауважити, що програма розрахована на професійну хореографічну освіту (9–10 років), причому викладання курсу характерного танцю розпочиналося з 5-го року навчання. Отже, проходження цієї дисципліни тривало 4–5 років[3,34].

У 20–30-ті роки ХХ ст. були закладені підвалини української хореографічної освіти і створено мережу спеціальних навчальних закладів, яка продовжує функціонувати та розвиватися і сьогодні, плекаючи традиції класичного танцю. У цей період формується єдина радянська система хореографічної освіти з централізованим управлінням у Москві, розгалуженою системою підвідомчих крайових, регіональних, обласних, міських органів управління освітою на основі єдиної методики – школи класичного танцю.

Складні проблеми народної хореографії почали суттєво вирішуватися наприкінці 40-х років ХХ століття. Ці роки відзначилися появою нового жанру танцювального мистецтва, який отримав назву «ансамбль народного танцю». У 1937 році було створено перший такий ансамбль. Задачі ансамблю народного танцю були точно сформульовані керівником, фундатором цього ансамблю І.Моїсеєвим, який створив досконалі пластичні образи народного танцю. Черпаючи з народного мистецтва матеріал для своєї творчості, І. Моїсеєв складає нові, власні танці, по духу такі близькі народу.

За прикладом І. Моїсеєва, всі Союзні республіки створюють свої власні танцювальні ансамблі: Український ансамбль під керівництвом П. П. Вірського, Грузинський ансамбль під керівництвом І.Сухішвілі та Н. Рамішвілі та багато інших, імена і назви яких знає весь світ та цінять їх сміливу творчість, художність форми.

У 1938 році відбулася Перша Всесоюзна рада з хореографічної освіти, а 12 років по тому, в 1950 році, відбувся другий Всесоюзний огляд хореографічних училищ, присвячений проблемам балетної педагогіки. До організації цього огляду були залучені всі провідні викладачі московської школи та видатні діячі Великого театру. На цьому засіданні учасники огляду детально обговорювали питання розвитку творчих дисциплін. Активну участь в підготовці огляду брав М.І.Тарасов, який підготував сценарний план показу Московського хореографічного училища, де були продемонстровані уроки всіх класів, починаючи з першого року навчання. Велику увагу також було приділено музичному оформленню показових уроків [2, 67–68].

У ці роки народно-сценічному танцю надавалось особливе значення. Репертуар балетних театрів у більшості складався з постановок, до яких входили національні танці. Саме тому ще в 1936 році було прийняте рішення здійснювати підготовку національних кадрів для створюваних республіканських музичних театрів у Московському хореографічному училищі.

А.В.Кузнєцов у співпраці з М.Р.Симачевим розробили навчальну програму з народно-характерного танцю, в якій була запропонована система вправ біля станка та хореографічні композиції танців різних національностей. Для більш вдалого вивчення особливостей народних танців запрошувались фахівці з союзних республік. Вагомий внесок у справу розвитку народно-сценічного танцю зробили такі видатні майстри хореографічного мистецтва як А. В. Лопухов, О.І.Бочаров, О.В.Ширяєв, Т. А. Устинова, І.О.Моїсеєв, П. П. Вірський та багато інших [8,31].

Процес становлення нової дисципліни не був досконалим, він супроводжувався гострими, інколи навіть непримиримими баталіями. Найбільш прогресивним був підхід Л.М.Лавровського, який пов'язував формування народно-сценічного танцю з існуючим репертуаром балетних

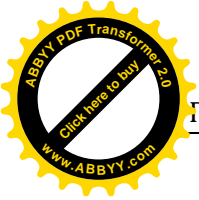
театрів. З роками цей предмет набуває самостійності і стає в один ряд з іншими профільючими дисциплінами. На конференції в 1950 році І. Д. Кагарлицька (педагог Бакинського хореографічного училища) у своєму виступі на секції народно-сценічного танцю запропонувала затвердити роль і місце народного та академічного характерного танців в навчальному процесі, розробити єдину термінологію та розподілити матеріал по курсах. Навчальна програма з народно-сценічного танцю, на її думку, повинна враховувати всі творчі вимоги театру [9,157].

У 1958–1959 навчальному році відкривається «відділення педагогів хореографії» у Державному інституті театрального мистецтва імені А. В. Луначарського [4,11]. Наукове підґрунтя вищої педагогічної освіти у сфері хореографії заклали видатні майстри балету М.В. Васильєва-Рождественська, Р.В. Захаров, Л.М. Лавровський, М.Т. Семьонова, М.І. Тарасов, Т.С. Ткаченко.

Фундаментальна праця Т.С.Ткаченко «Народний танець» (1954 р., друге видання у 1967 році)робить спробу систематизувати матеріали танців, закріпити загальні принципи вивчення їх у хореографічних закладах, рекомендується як посібник для викладачів хореографічних навчальних закладів, балетмейстерів – керівників професійних та самодіяльних хореографічних колективів.

У книзі «Танці народів світу» (1975 р.) Т.С.Ткаченко розкриває характерні особливості народних танців країн соціалістичної співдружності, які базуються на типових рухах притаманних даній танцювальній культурі.

Слід зазначити, що наприкінці 50-х років розпочинається докорінна реорганізація вищої культурно-мистецької освіти, оскільки значний розвиток художньої самодіяльності вимагав підготовки компетентних спеціалістів, які б володіли не тільки загальними формами та методами культурно-освітньої роботи, але й були спроможними забезпечити подальший розвиток народної творчості, вміло керувати колективами художньої самодіяльності. У зв'язку з цим у 1959 році на культурно-освітньому факультеті Московського державного інституту культури (нині Московський державний університет культури і мистецтв) були введені художні спеціалізації – режисерсько-театральна, диригентсько-хорова та диригентсько-оркестрова, а у 1967 році до них приєднується хореографічна. Хореографічне відділення факультету готує викладачів хореографічних дисциплін. Основою підготовки майбутніх спеціалістів стає вивчення теорії та методики викладання класичного танцю. Цей предмет надає необхідні знання основ сценічного танцю, формує виконавську культуру, закладає фундамент для досягнення практичних основ хореографії.

Теорія та методика викладання народно-сценічного танцю надає інформацію щодо різних народних танцювальних культур, сприяє загальному хореографічному розвитку студентів. Всі навчальні дисципліни в комплексі забезпечують підготовку спеціаліста-хореографа, спроможного викладати хореографію та здійснювати постановку концертних номерів на високому професійному рівні [5,46].

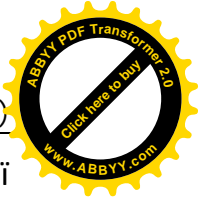
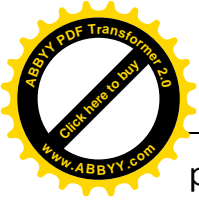
У 1970 році три визначні українські митці Г. Березова, К. Василенко, А. Гуменюк заснували кафедру народної хореографії. За сорок років, що минули з часу відкриття кафедри, Київський державний інститут культури трансформувався у вищий навчальний заклад нового типу — Київський національний університет культури й мистецтв, який готує спеціалістів з високим рівнем фахової підготовки. Обравши пріоритетним напрямом розвиток народно-сценічної хореографії взагалі, та українського народно-сценічного танцю зокрема, колектив кафедри розпочав плідну роботу з виховання балетмейстерів, педагогів для самодіяльних танцювальних колективів. Кафедра народної хореографії, пройшовши цей шлях разом з вищим навчальним закладом, перетворилась у факультет хореографічного мистецтва, а з 2001 року — факультет режисури і хореографії.

Зміст підготовки висококваліфікованих фахівців народного хореографічного мистецтва передбачає вивчення цілої низки професійних дисциплін, серед яких одне з провідних місць належить народно-сценічному танцю.

Новий напрям хореографічної освіти виникає на межі 90-х років коли у вищих педагогічних навчальних закладах розпочинається підготовка вчителів хореографії. Так, у Житомирському педагогічному інституті (нині Житомирський державний університет імені Івана Франка), у 1988 році була створена кафедра музики і хореографії з методиками викладання. Кафедра є випусковою для підготовки фахівців за напрямом «Мистецтво» зі спеціальності «Музична педагогіка і виховання», «Музичне мистецтво», «Хореографія».

При Херсонському педагогічному інституті (нині Херсонський державний університет) у 1999 році розпочала свою діяльність кафедра хореографії факультету культури і мистецтв. Термін навчання на отримання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» — 4 роки, з присвоєнням кваліфікації: вчитель хореографії. Термін навчання на отримання освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» — 5 років з присвоєнням кваліфікації: вчитель хореографії, художньої культури, етики та естетики Для абітурієнтів, які закінчили хореографічне училище, скорочений термін навчання (3,5 роки).

З 2001 року на факультеті мистецтв Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка проводиться набір студентів за спеціальністю «Хореографія» з підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного

рівня «спеціаліст» зі спеціальності 7.010103 Педагогіка і методика середньої освіти. «Хореографія» (при кафедрі хореографії, ОТМ, теорії, історії музики та художньої культури (нині кафедра мистецької педагогіки та хореографії)).

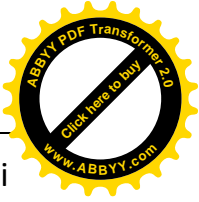
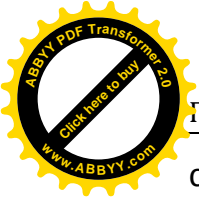
У Кіровоградському державному педагогічному інституті (нині Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка) 2002 року було утворено на базі музично-педагогічного факультету і частини психолого-педагогічного факультету окремий організаційний і навчально-науковий структурний підрозділ – мистецький факультет, що проводить навчально-виховну і методичну діяльність з таких спеціальностей: музичне виховання та художня культура, образотворче мистецтво та графічний дизайн, хореографія та іноземна мова.

Відповідно в усіх вище згаданих закладах домінує фахова підготовка вчителя хореографії. Викладання фахових предметів підпорядковується навчальним програмам. Головна мета курсу «Теорія та методика викладання народно-сценічного танцю» – підготовка професійно досвідченого вчителя хореографічних дисциплін, шляхом надання студентам ґрунтовних знань з теорії та методики викладання даної дисципліни, композиційної побудови народно-сценічного танцю, формування у них творчих навичок та умінь, сценічного виконання. Матеріал з народно-сценічного танцю викладається з урахуванням послідовності засвоєння теоретичного і практичного курсів.

Поряд з цим, орієнтація переважно на традиційні форми і методи проведення спеціальних занять нерідко має своїм наслідком визнання фахових знань і виконавських навичок основним показником якості навчання. Але сьогодні пріоритетним напрямом підготовки фахівців з вищою освітою стають не лише знання і вміння як такі, а розвиток особистості, здатної вільно та самостійно мислити і діяти.

Хореографічна освіта лишається на сьогодні однією з пріоритетних в професійній підготовці майбутнього творчого спеціаліста. Стосовно цього стоїть безліч завдань перед вищими навчальними закладами, що до концепції розвитку програм підготовки та надання кваліфікації майбутнім художньо-педагогічним спеціальностям. Реальна практика студента – хореографа в процесі освіти вивчена не досконало і потребує подальшого наукового дослідження і осмислення.

Висновки. Становлення народно-сценічного танцю як навчальної дисципліни було зумовлено еволюцією хореографічної освіти, структура якої остаточно сформувалася у 60–70 рр. ХХ століття. Вона функціонувала і розвивалась за трьома напрямками. Перший з них реалізовувався через розгалужену мережу середніх спеціальних навчальних закладів – хореографічних училищ і вищих навчальних закладів. Формування другого напрямку було зумовлене інтенсивним розвитком самодіяльного хореографічного мистецтва. Підготовку керівників розгалуженої мережі

самодіяльних хореографічних колективів здійснювали культурно-освітні училища та інститути культури. Виникнення третього напрямку хореографічної освіти, яким стала підготовка вчителів хореографії, пов'язано з розвитком факультетів мистецтв у системі педагогічної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вища освіта в Україні : навч. посіб. / [Г. Кремень, С. М. Ніколаєнко, М. Ф. Степко та ін.]; за ред. В. Г. Кременя, С. М. Ніколаєнка. – К. : Знання, 2005. – 327 с.
2. Из исторического опыта московской балетной школы (1945–1970) // Сцена. – 2008 – № 4. – С. 64–73.
3. Лопухов А. В. Основы характерного танца / А. В. Лопухов, А. В. Ширяев, А. И. Бочаров. – Л.: Москва Искусство, 1939. – 186с.
4. Методика викладання класичного танцю: підр. – 2-е вид. – К.: Альтерпрес, 2007. – 324 с. : іл.
5. Московский государственный институт культуры: сборник / сост. В. Е. Бондаренко – М. : Москва рабочий, 1980.–64 с., [1 л. ил.].
6. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта, 2001. – № 38–39. – С. 3–4.
7. Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР. Вторая половина XIX в. / отв. ред. А.И.Пискунов. – М.: Педагогика, 1976. – 600 с.
8. Предлагаемые обстоятельства в школе Тарасова//Балет.–2008. – № 5. – С. 30–32.
9. Роль Московской балетной школы в творческой жизни Большого театра (1945-1950)// Театр, живопись, кино, музыка: ежеквартальный альманах РАТИ.– М.: ГИТИС, 2008. – Вып. 2 – С. 146–172.

РЕЗЮМЕ

А. И. Максименко. Становление народно-сценического танца в системе хореографического и педагогического образования.

В статье освещается процесс становления и развития народно-сценического танца в рамках профессионального хореографического искусства, который на протяжении XX века ассимилировал все те достижения, которые прошли апробацию на профессиональной балетной сцене и стали обязательным программным материалом в образовании профессиональных танцовщиков и будущих преподавателей хореографии.

Ключевые слова: народно-сценический танец, хореографическое образование, педагогическое образование.

SUMMARY

A. Maksimenko. Becoming of a folk-stage dance is in the system of choreographic and pedagogical education.

In the article lights up becoming and development of a folk-stage dance within the framework of professional choreographic art, which during a XX item assimilated all those achievements which passed approbation on the professional ballet stage and steel by obligatory programmatic material in education of professional dancers and future teachers of choreography.

Key words: folk-stage dance, choreographic education, pedagogical education.